

csendes volt, sima, mint a tükör, a hőség pedig rekkenő. A víz felszínén mind sűrűbb lila-színű páratömeg látszott fölemelkedni, magasabb és magasabbra szállt, s egyszerre csak bájos délibáb képe volt látható. A tó partja körül-körül magasnak látszott, a fürdőzők és csónakázók mintha csak a víz fölött jártak volna, a Helka gözös szintén a levegőben iramodott tova, mind magasabba emelkedve, míg az arácsi hegyek tetején tűnt el. A bájos családi fény mintegy 10—15 percig volt látható.

Léghajón az északi sark felé. A bátor éjszaksarki utazók ime nem veszték el. Hír érkezett róluk; egy szép, szelíd galamb hozta a hírt, hogy Andrée él és kutatásainak célját, az északi sarkot elérte.

Krisztianiból érkezik a telegramm, amely ezt hírül hozza. Ugyanis Soevde községben elfogtak egy postagalambot, amelyet a bátor léghajósok a póluson eresztettek szabadon.

A postagalamb minden valószínűség szerint Andrée üzenetét hozta, mert más expedíció nem jár az arktikus tengeren. A rövid jeleknek az az értelmük, hogy a «Sas» a 142. délkörnek azon a pontján volt, amelyet a sarktól 47-62 másodpercnyire fekvő szélességi kör átmetsz. Ez azt jelenti, hogy Andrée léghajója csak másfél kilométernyire volt a pólustól észak-nyugatra, amikor a postagalambot elbocsátotta. De néhány percczel előbb átrepült az északi sarkon. A kis szárnyas hirnök óriás utat tett meg a hideg levegőben.

A hír azt mondja, hogy a fáradt galambot Soevdenél fogták el, amely község Norvégianak stavangeri kerületében van, harmincz foknyira a pólustól egyenes levegővonalban. A postagalamb közel háromezernégyszáz kilométernyi utat repült át étlen-szomján, küzdve a zord szelekkel és dermedt fagygal.

A postagalambok röplő képessége átlagos számítással óránként hatvan kilométer. Ötvenhat óráig, vagy pihenését is számításba véve, hetven óráig tartott a galamb útja, amiből az következik, hogy Andrée a múlt vasárnap ére el az északi sarkot.

A «Sas» július tizenegyedikén szállott föl a Virgohafenből, tehát éppen egy hétig szelte a levegőt, a mig céljához jutott.

A gummirágók. Nálunk csak fiatal gyerekek rágják a gummit, Amerikában azonban, különösen New-Yorkban, ifju, öreg, mindenki rágja. Pár év előtt még preparált fenyűfaenyvet használtak, később faenyvek, tobulatszám és más effélék keverékét, miglen az Acaras Sapola nedve, a manapság oly nagy mennyiségben használatban levő «Chicle-Cum»

az összes többi preparatumokat kiszorította. Körülbül tiz év előtt érkezett ebből a gummi-ból az első szállítmány a newyorki kikötőbe, de nem kellett senkinek és már a tengerbe akarták dobni az egész készletet, a mikor egy, a kikötőben lézengő ember egy véletlenül kezébe akadt darabon észrevette, hogy rágásra alkalmas. Ez az ember potom áron megvette egész rakományt, mely gazdagsága alapját vette meg, és ma ugyanez az ember egy nagy rágó gummi gyárnak tulajdonosa, mely 450 embert foglalkoztat. Ebből a gyárból kerül ki manapság a «Pepsin-tutti-frutti-gum», a melyről a reklám azt állítja, hogy pepsin-tartalmánál fogva az emésztést elősegíti, míg az orvosok egyetértenek arra nézve, hogy az örökös gummirágás csak ártalmára lehet az egészségnek. A gummit, hogy a rágásra alkalmassá tegyék, előbb felfőzik, azután meggyurják, majd apró darabokra tépik és újra megfőzik. Az így megtisztított anyagot megőrlik, cukorral, pepsinnel és más orvosi szubsztanciákkal összekeverik és külön e célra szolgáló gépeken téstát csinálnak belőle. Ezt a téstát illatos olajokkal keverve kihengerlik és szeletekre vágva elcsomagolják. A rágásra alkalmas gummit leginkább a yukatoni erdőkből és a többi középamerikai államokból hozzák. 1895-ben Mexikóból Newyorkba másfél millió dollár értékű nyers gummit hoztak, melyből kizárólag rágó-gummit gyártottak.

Szerkesztői telefon.

Go'dziher K. Köszönjük, hozzuk, küldjük. — Miskolc G. Eltettük s alkalmadtán adjuk. — **Szüneti elmélkedés.** Eső után köpönyeg, különben elég csinosan perdül. Telik onnan más is, nem ilyen alkalmi dolog. Tegyen próbát, szívesen látjuk. — **Lóvi Ignácz.** A stílus-javításnak legjobb módja: 1. lassan, figyelmesen olvasni jelesebb stíluszták (Gyulai Pál, Salamon Ferencz, J. kai Mór) és költők (Vörösmarty, Arany) műveit s meglesni, mikép fejezik ki a gondolataikat, mikép válogatják a szavakat, szólásokat, hogy teszik mondataikat gördülékenyekké . . . 2. Igen jól teszi, ha szép költői részleteket, pl. Berzsenyinek egy-egy virágos versét megkísérli — lehetőleg a szólások megtartásával — folyóbeszédbe írni át; 3. ha — a maga számára! — megpróbálkozik a verseléssel. A fő mindenestre a gyakorlat. — **Discipulus N. K.** Igen; a szerkesztőségbe, Soroksári-utca, 31. szám. — *Lapunk olvasóit általában kérjük, hogy az előfizetésre, a lapnak horaküldésére vonatkozó dolgokban ne hozzánk hanem egyenesen a kiadóhivatalhoz (VI. ker. Teréz-körút 23. szám) forduljanak.*

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiaumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

SZÜNET.

(A bácsi levele a zöldbe.)

Tudtam, előre tudtam, hogy így lesz, drága Miska öcsém. Kimentek nagy lármával, ki a zöldbe, ott elcsavarogtok egy-két nap, isztok, esztek, nagyot alusztok, — aztán egy szép délután a hüs szobában egyszerre csak nyújtózkodik egyiktek, ásit hatalmasat és a többi utána csinálja szépen . . . Hej, be unalmas is ez a vakáció . . . !

Mondom, tudtam, hogy így lesz. Fővárosi gyerekek vagytok, megszoktatok, hogy a mi örömet okoz, úgy hozzák elétek, panorámába, körképbe, kirakatba tegyék, s hegyibe ki is írják nagy potrohos betűkkel, hogy: tessék, itt lehet látni az amerikai vadszamarat, a híres ausztráliai kéngurut . . . a rettenetes fehérmedvét . . . Tessék besétálni, csak tíz fillérbe kerül. Nincs szemetek, nincs orrotok, hogy magotoktól is megtaláljatok valamit.

A falusi ember pedig nemcsak nem gókler, de el sem tudja gondolni, hogy abból a szerény kis világból, a mi neki elég, a ti finnyás gusztustok valamit tudna élvezni, s hágy benneteket a magatok gyámoltalanságára.

Üsse kő az urfiakat: a kinek a hasa fáj, keressen rá bodzát; azzal tovább megy, ti pedig öcsém, tátogettok, mint a cethal.

Elhetetlenek vagytok, fiuk, bizony Isten. Hát mire való az a nagy erdő, mező az orrotok előtt! Petinek itthon fülemülei vannak, a mama örökké pöröl, hogy erre-arra étkes madarai, menyinyibe kerül évenként a drága sok hangyatojás és Petinek még sem jut eszébe, hogy most milyen pompás dolgot csinálhatna; Féri jövőre ép a bogaraszatot tanulja, Jenő már el is végezte, a növénytan előtt áll; Gabi vén diák, az irodalomról is eleget olvasott — és még sem tudtok kimászni a hinárból . . .

— Persze majd . . . ! (ugy hallom, mintha itthon nyafognátok, öcsém)

A bácsi tán azt akarná, hogy Peti egész nap kinn üldögéljen valami hangya zombéknál és szedegesse ki belőle a tojásokat, mint a Zsuzsi szolgáló

a leneséből a zsiszikest. Gyönyörű mulatság lenne!

Az ám, öcsém; gyönyörű mulatság. Az utolsó falusi kuvasz is azt gondolná magában:

Dr. Rupp Kornél.

Hej de nagy természettudósok ezek a pesti urfiak. Bizony, ezeknél az én gazdám, a kondás is többet tud. Mert az fogja a bieskáját, lyukat váj valami tisztáson, a hol nincsen fű,

Dr. Horváth Cyrill.

a lyuk fölé egy lombos galyat tesz, hogy a nap át ne süssön rajta, oszt' a zsembéket hangyástul, tojasostul a lyuk köré rakja és a hangyák egy óra alatt úgy beczipelik a tojást a lyukba, mint a pinty. Csak ki kell onnét meregetni. Hej, be okos ember is az az én gazdám!

Aztán ott vannak a virágok, a bogarak. Tudod-e öcsém, mi az a «pongyola pitypang»? az «ékény»? «cingolány»? az «agancsár»? «czinczér»? s efféle sok-sok csudado!og, a mit az én gyerekkoromban még a secundae classis diáknak is be kellett vágnia, helmi «górugrany»-okkal, «tűsköncz»-ökkel, «tülköncz»-ökkel «nünükék»-kel, «futoncz»-okkal, «káposzta-özöndér»-ekkel és «dölyfös diszély»-ekkel egyetemben.

Milyen szép volna, ha Feri és Peti virágokat és bogarakat gyűjtenének, aztán egy-egy szivardarabért beiratkoznának a vén kondáshoz iskolába, kikérdegetnék ennek is, annak is a nevét s a gyűjteményben a virág, a bogár mellé fölírják: «Isten tehene», «Isten kaszája» és a többi. Hogy megörülne iskola

év elején ennek a gyűjteménynek a tanár ur, a ki tudós ember és sokat ad az ékes magyar nyelvre!

Részemről, ha Gabi urfi volnék, a ki pipál, mint egy török, még a pipabagóból is örömet, mulatságot és hasznot tudnék csinálni. Ti, öcsém! fogadok rá, ha kikerdeznének benneteket négyen se tudnátok az eke, a kocsi valamennyi részét megnevezni. Hát még az a sok-sok furcsa szó, a melyet a vén Dorka szolgáló, az öreg Peták bakter úgy beszélgetés közben (— egy pipa bagóért pedig fél napig is elmesélget —) hullogatnak, milyen kincs volna a «Magyar Nyelvőr» részére, a mely nagy dicsőségekre a neveteket is, a falu nevét is, a vén bakterét is kinyomatná.

No lám, mennyi dolgot lehet mondani csak egy füst alatt is, ha az embernek van szeme hozzá. Ne is várjátok, öcsém, hogy még egy levelet írjak, mert ha még egyszer belefogok, vége, hossza nem lesz a sok mindenféle vakációi mulatságnak, melyekről a tanév elején, ha megjöttök, számot kell adnotok. Ráadásul még csak annyit, ficzkók, össze ne gázoljátok

Dr. Solymosy Sándor.

a virágos ágyakat, a fákon sokat ne mászkáljatok, se a szőlőt — az én kedves Izabellaszőlőmet le ne lopkodjátok, mert a pipaszárnak melegje leszén.

A rétségek fia.

— TRELLERFERENCZ ifjusági regénye. —

(31)

A kocsi oldalán szép lovon egy feszes tartásu gentleman haladt, kinek finom, szürke nyári ruhája vajmi kevéssé látszott alkalmasnak a rétség rovásához. Szűk bőrnadrágja és magas ezüst sarkantyúkkal ékített lovaglósizmái már jobbadán illettek ide. Karsu termetű ember volt és üde, formás, szöke pofaszakállja kivételével simára borotvált arca körülbelül harmincz éves korra mutatott. Szemeit minden különösebb csodálkozás nélkül irányozta Grizzlyre, valamint hogy egész tartása és vonásainak kifejezése is szinte flegmatikus nyugalomra vallott.

A gentleman mögött lovagolt livréebe bújtatott, bőnadrágos, magasszárú csizmás és szegélyezett köcsögkalapos lovásza. Pofaszakállas arca a durva angol-szász typus megtestesülése volt és szintoly egykedvűség ült rajta, mint ura ábrázatán. A harmadik lovas, mint azt első szempillantásra el lehetett találni, nyugati ember volt. Tagbaszakadt testen bőrből készült vadászínget hordott, hosszonyelű karabélyá a nyergen keresztbe fektetve, előtte nyugodott. Kiesiny borsapkája alól előhullámozott sötét haja, míg viharverte arcát fekete szakáll vette körül.

Valamint a trapper az utasokat, úgy ezek öt méregettek szemeikkel. Mikor a rétségi vadász közvetlen közelébe ért, megszólalt az öreg, ki azonnal kisütötte, hogy békés karavánt lát maga előtt, melynek tagjai, a vadász kivételével, tökéletesen idegenek a prairien: «Néhány szót akarnék önnel beszélni uram».

A vadász megállította lovát és így felelt: «Remélem, jót hoz ön, ember».

— Csak azt akartam mondani, hogy a kiowák és kawok a harczy ösvényre léptek és ha önök tovább is megmaradnak választott irányukban, csakhamar közéjük érnek.

— Teringettét uram, az ördög üzi velünk játékát? kiáltá megütödvé az ember. Kezükbe vették a vörösbőrűek a skalpoló kést? Mióta uram, mióta? Hiszen midőn mi a Missouri-tól megindultunk, a legnagyobb béke uralkodott.

— A dakoták, kiowák és kawok nem régen tartottak gyülekezetet a Pig-sziklán, melynek éle, mint gyanitom, a Missouri menti elszigetelt, védtelen telepítvények ellen irányul.

— De uram, mondá a vadász még mindig kételkedve, ilyesmi csak nem jön oly egyszerűben! Tan csak nem akar tréfát üzni Sam Walkerrel.

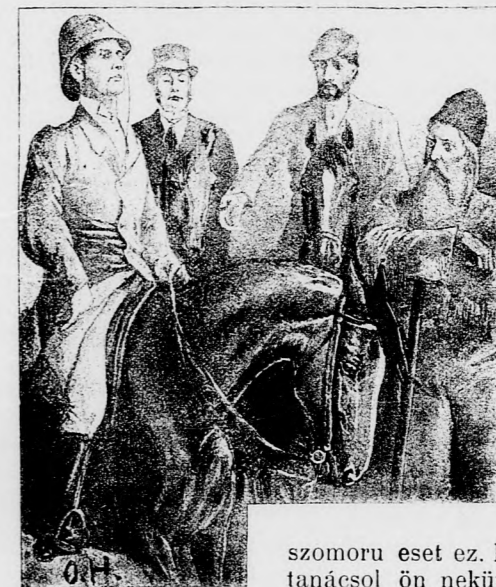
— Ah, ön Sám Walker? Hallottam már hírét, örülök, hogy láthatom önt, uram.

— Ugy és kit látok én magam előtt?
— A rétségen a vörösbőrűek és fehérek Grizzly-nek neveznek.

E név említése hatalmas hatást gyakorolt a vadászra. «Engemucs'cse, uram, ön az, megismerem önt a leírás után. Mennydörgöttét uram, az egész rétség ismeri az ön nevét és tisztelettel ejti ki». S leplezetlen bámulattal tekintett a hirneves rétségi vadászra és harcoszra. «Tehát a vörösök sikra szállottak? Szomoru ujdonság!»

Az öreg töredékesen elbeszélte neki élményeit és nagy vonásokban megjelölte előtte az ellenség valószínű helyzetét.

— Hm, vélte Sam Walker, kinek barna arcából becsületesség és bátorság beszélt,

szomoru eset ez. Mit tanácsol ön nekünk, Grizzly.

— Azt akarom mondani, Walker, hogy, ha minden pillanatban nem merülhetne föl egy csapat kiowa a láthatár szélén, azt tanácsolnám önöknek, utazzanak, a mily gyorsan csak telik, dél felé: de így bizonytalan dolog ez. A kiowák ama vereségek után, melyekben a fiatal cheyennőtől és tőlünk részesültek, vad dühre gyulladtak és bosszúra szomjuhozva száguldják be a rétséget. Magam is dél felé vettem volna már útam, de lovaim kifaradtak, ezért be akarom várni az éjszakát. Ott táborozunk a cserjésben, ha velünk akarnak jönni, szívesen látjuk önöket.

— Köszönöm, uram, ez a legokosabb. Meg-

próbálok, hogy azt az elegáns urat ott elül (és a finoman öltözött lovasra nem valami nyájas pillantást vetett) rábírjam erre a tervre. Jöjjön velem, Grizzly, most valami újat fog látni és hallani.

A kocsit után nyargalt és a trapper követte. Csakhamar beérték a kíséretet és Walker így kiáltott: «Hahó, uram, egy pillanatra!»

Az előkelő utazó egy kissé megfordította fejét és csak amugy felvállról felelt:

— *Sir Reginald* a nevem, uram.

— Miattam lehet *sir Devil*! dörmögé Walker sötét szakállába és aztán fennhangon folytatta: Most nem érünk rá komplementumokra, mint az ó világrészben; az ördög keze belejátszott dolgunkba és a vadak hadi ösvényre léptek.

— Nos, és mi közöm nekem ehhez? kérde higgadtan az angol baronet.

— Az ön skalpjának ép annyi köze van ehhez, mint az enyémmé; nem hiszem, hogy a kiowák különbséget tennének köztünk.

— Ez az ön dolga *sir*; ön magára vállalta a felelőséget, hogy engem a pusztaságnak minden veszélye ellen megvéd. A kötelesség tehát önre haramlik.

— De *sir Reginald*, legyen már egyszer esze.

— Igen kérem ön, viszonzá kedvéért a baronet, beszéljen velem tisztelettel teljesebb hangon.

Az Isten szerelméért, hagyja most azt az ostoba hókusz-pókusz: életünk forog szóban.

— Az enyém nem, *sir*; én, mint angol, a benszülöttek bárminő villongásai között semleges vagyok, nálam vannak ajánló leveleim az indián főnökhöz és az önnel kötött szerződéssem. Ez elegendő. — Ezzel tárczájából egy iratot vont elő, kiterjesztette azt és hangsúlyozva olvasta:

«3. §. Továbbá: nevezett *Walker Sámuel* köteleztetik *Sir Reginald Worcestert* éhséggel és szomszúsággal, tűz és vízhiánnyal szemben, valamint a sivatag minden veszélye ellenében, melyek őt vadállatok, vademberek, rablók, indiánok stb. stb. részéről fenyegethetik, megvédeni. — Szerződés-e ez, *sir*, vagy nem? Tartsa meg ön a maga részét, én megtartom az enyémet.

— Ördögghordta szerződés! dümmögte Walker. — *Sir Reginald*! — folytatta aztán rábeszélő hangon — ne legyen önfejtű és hallgasson a jó tanácsra. Nincs olyan szerződés és olyan ajánló levél, mely megmentene bennün-

ket a vörösbőrűek zabolálatlan dühétől. Ők most újra harezra szálltak a fehérek ellen: vér omlott a rétségen és még több is fog omlani. Ezen öreg ember személyében a prairie leghíresebb vadászát és harcosát láthatja ön és a hozzátartozóival egyetemben szintén menekül a kiowák elől. Eljött, hogy óvjon bennünket, hallgassunk hát óvására.

— És hol maradnak tanulmányaim, *mister Walker*, melyek végett ezen nehéz útra vállalkoztam?

— Egyelőre jöjjön csak velünk, *sir Reginald*, kap ön még elég indián koponyát, melyen méréseit elvégezheti. Ha nem megyünk odébb, a *mi* koponyáinkat fogják a vadak kiméreskélteni, oly igazán, a hogy ott a nap süt.

— Ön azt hiszi, hogy ezen az úton néhány koponyát szerezhetek, melyeket kényelmesen vizsgálat alá vehetek?

— Mindenesetre biztosabban, uram, a meddig ön skalpja birtokában van. Majd gondoskodunk róla, hogy ne legyen indián koponyák hijával.

Ezen szóváltás a kocsit közelében történt, mely időközben megállapodott. Az öreg trapper pompásan mulatott rajta; jól tudta, mennyi bogara, felszedsége van némely angol gentlemannek. *Sir Reginald* lovásza ezalatt még egykedvűbben állt mögötte, mintha az egészhez még kevesebb köze volna, mint gazdájának. Sokkal mélyebb benyomást eszközölt azonban a baronet és vadász párbeszéde azon feketére, ki a bakon ült; szeméi egyre tágabbra meredtek és félre nem ismerhető borzadály terjedt el vonásain, a mint a vadak részéről fenyegető veszélyről értesült.

A baronet, kire úgy látszott, Walker utolsó érve nem tévesztette el hatását, lovászához fordult és ezt kérdezte: «Mit gondolsz te, Fred?»

— Minden jól van, *Sir Reginald*, de azt vélem, jobb halott koponyákat mérni, mint élőket, válaszolt ez rendületlen flegmával.

— Hm, ha tudnám, hogy ez kutatásaimat előmozdítaná . . .

A trapper már előbb, a nélkül, hogy az angol észrevenné, jelt adott az aggodalmában reszkető négernek, hogy irányozza a kocsit a cserjés felé. A kerekeknek most fölhangzó, hirtelen tovagördülése félbeszakította *Sir Reginaldot*. Bámulva nézett a kocsit után, mely sietvést vágatott odébb.

(Folytatása következik.)

LEGENDA.

Ős régiség — agg krónikából,
Melynek levélin ősi hervadás;
Emlék a multak zöld mohából,
Értelme: szent, régés, csodás.
Történet porló szívnek lángiról,
Melyekkel annyi szív hevül . . .
— No jertek! elmesélem,
A csöndes est emlékeül.

Csuklyás barát letérdelt,
De béke nincs a lelkiben:
Ha lesz-e boldog egykoron?
Mit rejt a végzet méhiben?
Ha rejt-e rózsát? Ó ha rejtne!
Ha egyszer még boldog lehetne! . . .

Ha tudhatná — csak ezt, csak ezt!
Az Úrert megtörné magát,
Zsolozsma lenne szivverése,
Másolna tisztes bibliát,
Piros betűket a sötét sorokba,

Piros betűkbe fényes képeket,
Minőket a föld nem terem,
Csak szende, égi képzelet . . .

S szelid fény gyült ki a szobában.
Jézus jött benn, — ki lenne más?
Ruhája hó, szelid a képe,
Szól — és szavában kegyelem, varázs —
«Mi gondod arra? — mintha tudnád:
«Tégy jót, — a többi Istené».

— És jött éj s nap s a szerzetest
Mind munkában lelé.
Nem vágyott tudni a jövődöt
Többé; az Úrert megtöré magát;
A szent zsolozsmán nem volt senki buzgóbb;
Másolgatá a bibliát:
Piros betűket a sötét sorokba,
Piros betűkbe feste képeket . . .
— Egyszer mosolyogva a fejét lehajtá,
S a történetnek, ime, vége lett.

Sárosy Gyula bujdosása Hevesmegyében.

Mély érzelem és könnyűvérűség egymást felváltva uralkodtak lelki világán s volt valami benne a fatalismusból, azon fajából a fatalismusból, mely a hadvezérek csilloga s melyről azt hiszik, hogy a benne bizót a halál torkából is kivezeti.

Az élez szikráit s a gúny ostorát is patogtatta néha, de többnyire önmaga, jobban mondva sorsa ellen, s e meredeken feljutott egész a dickensi humor magaslatáig. Igaz, hogy gyakran csak erőszakolta a vidámságot s csupán büelfelejtésül sokszorozta a koczintásokat. Volt nap, midőn nemesak toasztozott, szavalt, dalolt, hanem még Horatius «Nunc est bibendum, nunc pede libero pulsanda tellus» felkívásának is engedelmeskedett.

Felköszöntései oly zseniális eszme-kitörések voltak, hogy nem lehetett bámulat nélkül hallgatni. Néha egész beszédé s mily fényes és ékesen szóló beszédé nőtte ki magát felköszöntője! Ezen világos és egyszerű s a legtalálhatóbb közmondásokkal fűszerezett és a legigazibb pathoszszal elmondott beszédek oly lelkesítőek voltak, hogy azokkal mindenkit akár a csatába vezethetett volna.

Nagy népszónoki tehetségekkel s tulajdonságokkal volt megáldva — talán tudtán kívül. Ha ezt előbb tudja s mások is tudják vala, tán B. helyett őt küldték volna a népet harezra buzdítani.

Szavalni kitünően tudott. Legtöbbször Vörösmarty költeményeit szavalta és a maga verseit. Egész lapokat elmondott a «Cserhalomból» és «Egerből». De «Salamon átka», «Az árvízi hajós» «Szép Ilonka» és «Az élő szobor» voltak legkedvencebb szavalmányai. Az «Arany Trombitát» különböző alkalmakkor majd egészen végig szavalta. De szerelmi költeményeiből is el-el mondott egyet-egyet. Ezek közül a következő címűekre emlékszem: «Az Isten álmodik», «Küzdök miként az áruló», «A legszebb év». Humoros verseiből pedig e kettőt ismételtet: «Czélhoz jutás és az egyszerű szolgabíró». Szavaltatott még Berzsenyitől, Kölcseytől («Fejedelmünk hajh!»), Vachott Sándortól («A szenvedő hölgy») és Anyostól . . .

„Szomorú csillagzat, mely bús sugarokkal
Játszol a csendesen csörgő patakokkal!”

Kárpáti Kelemen.

Még élénken emlékszem, hogy Ányos e két sorral kezdődő költeményét mily meghatározó meghatottsággal szavalta el.

De idegen költőkből is szeretett idézgetni főleg Ovid «Liber tristiumjából», Schillerből és Ariosto «Orlando furiosójából». A latin, német és olasz mellett nagyrabecsülte a lengyel költészetet is. Miczkievitz volt egyik legkedveztebb költője. Ennek egyik hőskölteményét — ha jól emlékszem: «Konrad Walenrodót» — minduntalan emlegette és magasztalta és le is akarta fordítani. — Angolul még ekkor nem tudott, e nyelvet csak később a börtönben, fogolytársa Nyáry Pál segítségével tanulta meg.

Dalolni nagyon szeretett, pedig nem volt valami jó hangja, de igen jól tudta accentuálni a hangsúlyos szavakat. Leginkább a maga verseit dalolta s legtöbbször ezeket: «Táncoljatok lányok, táncoljatok», «Szertem a bokros paripámat», «Lányka esküvel szerelmet», «Talpra nép a Tatra megett» (lengyel dal), «Fel, fel czimboráim» és «Porzik még az országút». Ez utóbbi nem jelent meg költeményei közt. Két strophájára emlékszem, azt ideírom:

„Porzik még az országút,
Azon szaladt ki Kossuth...
Ucczu danom, danárom,
Visszajön majd a nyáron.”

Atugrani zsandárok
Szük lesz nektek az árok...
Ucczu dánom, danárom,
Megugratunk a nyáron.”

Egy este sógoromnál társaság volt. Az asztalon sütemények, bor és savanyuvíz. Egyszer csak betoppan egy ember, kezébe ragad egy telt poharat s tánczolva elkezd dalolni, hogy:

«Ich bin ein Musikant.
Ich komme von Schwabenland,
Ich kann spielen
Violinen:
Fiedel, fiedel, fiedel, fiedel,
Fiedel, fiedel, fiedel fiedel...»

Igy vette sorba a hangszereket s midőn bevégezte nagy lett a nevetés s vigan mulatott tovább a társasággal. Mondanom sem kell, hogy e dalos ember Sárosy volt. Ily tréfákat engedett meg magának jó barátai közt.

A Taposi-féle iskolában boldogok voltak a gyerekek, ha Sorsich bácsi köztük megjelent. Mindenre tanította őket, mire csak kis gyermekek oktathatók, s oly kedves hódító módon, hogy hire szállt a gyermekek örömeinek és nagy előmenetelének s minden szülő oda akarta adni gyermekét. Mindent versekbe foglalt számukra. Verseken írta meg, hogy viseljék magukat otthon, az utcán, az iskolában stb. Rímeibe szedte Magyarország törté-

Dr. Sárffy Aladár.

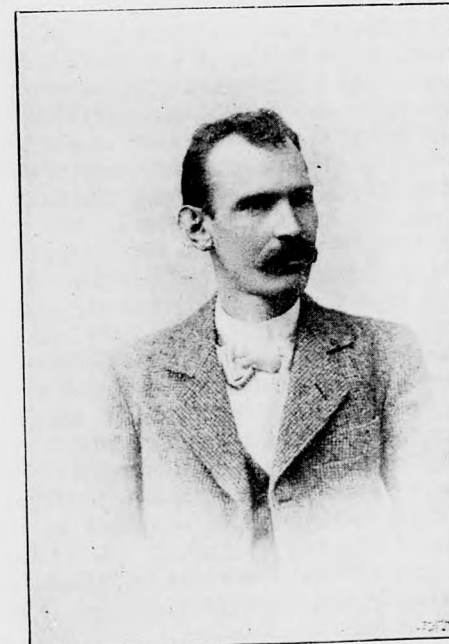
netét s a kicsinyek ajkain csak úgy pattogtak a szép csengésű versek. (Nagy kár, hogy ennek kézírata elveszett!) Dalolt is nekik s daloltatt velők. Nekem is kellett számukra néhány gyermekverset írni.

A magánházak közül, hol tanított, megemlítem Beöthy Lajos, Hevesmegye későbbi főispánjának házat s egy másik előkelő urét, hol egy kis quiproquo történt vele. T. i. az első császárijárás alkalmával az uralkodó Gyöngyösön is keresztülment s másnap S. tanítványától, ki már a költészetet tanulta, az atya jelenlétében, azt kérdezte: «Megtudná-e mondani: miféle vers ez:

Láttam a császár

... képet?» ... A háziúr ezt akkor hallatlanba vette; de távozáskor, négy szemközt, mégis megkérdezte tőle, hogy nem költőtlenek-e az oly erős kifejezések?

Egyszer előfogott, hogy beszéljem el már, milyen világ van már Gömörben? Szögről-szegről elbeszéltem tehát neki mindent, mit ott létem alatt láttam és tapasztaltam. De ő természetesen, főleg Tompáról és Szász Károlyról kívánt hallani. S midőn elmondtam, hogy Tompával Bején, hová Szász Károlyt látogatni mentem, Szentmiklósy Viktornál mily véletlenül találkoztam s hogy Tompa a hazafiúi elkeseredés mily kétségbeejtőleg sötét szemüvegén át nézi Magyarországot, melyet örökre elveszítettnek hisz s hogy mindhárom,

Dr. Major Károly.

Dr. Koltai Virgil.

t. i. Szentmiklósy, Szász Károly és én egy egész éjszaka mint vitakoztunk e fölött Tompával: Sárosy, a helyett, hogy szóval megjegyzést tett volna, elkezdte dalolni, ránk alkalmazva, az ismert lengyel dalt, így:

„Nincs még oda Magyarország,
Sorsa él bennünk,
A hatalmát visszaszerzi
Győztes fegyverünk;
Kossuth a mi vezérünk stb.”

Kalmár Pista, kiről már fentebb említést tettem, egy kávéházban föltett kallappal billardozott. A szomszéd szobában katonatisztek mulattak. Egyszer egy tiszt kilép a szobából s Kalmárt e szavakkal támadja meg: «Hogy mer az ur itt föltett kallappal lenni, mikor a mellékszobában tiszték vannak? Vegye le mindjárt a kalapját!» «Mi közöm nekem az urakhoz?» mond — s tovább kezd játszani, de ekkor a tiszt leüti kalapját. Kalmár a dáköval akar felelni, de a marquer közibök áll s megakadályozza őt szándékában. Mit tehetett mást, kihitta a tisztet. De a tiszt csak oly föltétel alatt volt hajlandó elfogadni a kihívást, ha K. bebizonyítja, hogy nemes ember. És ámbár K. nemes ember volt, mi, azok, t. i. kik ügyebe befolytunk, abban állapodtunk meg, hogy ne bizonyítson semmit, csak követelje a kihívás elfogadását.

(Folytatása következik.)

AUGUSZTUS.*

Melegen tűz a nap. Fárasztó volna mindjárt a nap hevében és a nagy porban kimenni. Maradjunk tehát egy darabig a kertben és nézzünk szét, hogy mit lehetne vizsgálódásunk tárgyává tenni.

Itt van előttünk a farkasalma, melyet tavaly ide elvetettünk s melynek sajátságos berendezési virágaival multkori kirándulásunk alkalmával a mezőn megismerkedtünk. Akkor talán azt gondolhatták, hogy már eléggé ismerjük ezen érdekes növényt, de azért még újabb dolgokat tanulhatunk rajta. Itt hoztam magammal apró serétet; egy néhány szemet a magasból leereszték a növény felső leveleire. Ezek az alattuk állókra legurultak, ezekről ismét a lejjebb állókra és végre a földre esnek és pedig a növény szárától meglehetősen nagy távolságra. — Ugyanezen kísérletet megteszem a tulipánon: a legtöbb serétszem, melyet ujjaim közt kieresztettem, a növény középpontjába kerül, a hova a levelek mély csatornáin legurultak. Ugyanezt tapasztaljuk a gyöngyvirágnál, gyermek-lánczfűnél, reteknel, a legtöbb dudvánál és kórónál.

De mit jelentsen ezen játék? Emlékeznek még, midőn májusban az eső elől egy hársfa alatt kerestünk menedéket? Nem áztunk meg, és azután távoztunk onnan. Vajjon ama berendezés, hogy az esőcseppek a fatörzstől messzire esnek a földre, hasznára van-e a fának vagy sem? Azt hiszem, hogy már észrevették, hogy ezen kérdésre most akarok önöknek feleletet adni. A tulipán, a gyöngyvirág, a gyermek-lánczfű és így sok kóró és dudva az esőcseppet éppen úgy vezetik a középpontjuk felé, miként kísérletünkkel a sörétszemet.

Azt egészen helyesnek és czélszerűnek találják: önmagukat öntözik meg és a földfölötti részeikre lecső esővizet gyökereikhez elvezetik.

E szerint úgy látszik, mintha a farkasalma, valamint a legtöbb fa is egészen oktanul cselekednének. — A helyett, hogy a középpontjuk felé vezetnék, éppen elvezetik maguktól, mintha megvetnék ezt meginni. Mit jelent ez?

Assunk ki egy tulipánt a földből, akkor éppen a növény középpontjában hagymát találunk, a

* E cikket a körmozgásnyai főreáliskola értesítője után *mutatványul* közölik *Faith Mátyás*, igazgató urnak «Segédkönyv a természetrajzi kirándulásoknál» cz. sajtó alatt levő rendkívül érdekes és tartalmas munkájából, melyre előzetesen is fölhívjuk ifju olvasóink figyelmét.
Szerk.

gyöngyvirágnál ugyanazon a helyen egy rövid tökét, a gyermek-lánczfűnél murokalaku, egyenesen a földre menő orsógyökeret. De a gyökér azon része a növénynek, mely különösen hivatva van arra, hogy a vizet felszívja. A növény helyesen cselekedte, hogy a vizet a középpont felé vezette, minthogy a gyökér éppen ott található. — Utóvégre a farkasalma gyökérágait egészen azon kerületig terjeszti ki, a meddig a serétszemek a földre estek? Tényleg ezen területen belül kellő vigyázat mellett ásva, a legfinomabb gyökérhajak hálózatát találjuk. Ezek a virág középpontjából kiágazó gyökérágak legvékonyabb kiágazásai. De hol vannak a tulipán, a gyöngyvirág, a gyermek-lánczfű legfinomabb gyökérhajai? Mindig a hagyma, a töke, az orsógyökér legközelebbi szomszédságában: míg a farkasalma és minden fa és cserje gyökerei, hasonlóan koronájukhoz, gazdagon szétágaznak és legfinomabb gyökérhajákat gyakran meglehetősen nagy területen hozzák létre, addig a gyermek-lánczfűnél a gyökér egyetlenegy középállású orsó-gyökérré alakult át és ezen vannak a rövid, finom hajak. Ezen legfinomabb gyökerecskék — gyökérhajak — végezik a vízfelvételt. Azt hiszem, hogy most ama kérdésre, mely minket annyira foglalkoztatott, megfelelhetünk. A növény az esővizet egészen odáig vezeti a földre, a hol a gyökérhajak a föld alatt elágaznak.

De honnan tudjuk azt, hogy a gyökérnek csak ezen részei szívják fel a vizet? Annak megértése végett a növényt gyökérhajaitól okvetlen meg kellene fosztanunk, hogy láthassuk, vajjon csakugyan elhervad-e azután vagy sem? — De azért ezen kegyetlen kísérletet nem kell magunknak végeznünk. Ezt már mások megtették helyettünk. Nézzék csak, mily hervadt már részben a rétnék füve, pedig milyen szép üde zöldszínű volt azelőtt! Ennek nem a nagy forróság és a hosszantartó szárazság az oka, hanem a sok pónró és pajor, mely néha se-regestől jelen meg, úgy hogy kiirtásáról a kormánynak kell gondoskodnia. Közel a földszínen, a hol a füvek gyökérhajai elterülnek, élnek a néha öt centiméternyi hosszú pajorok. Fejüket két kemény, barnaszínű lemez borítja, minélfogva akadálytalanul turhatják át a talajt. Harapófogó alaku rágókkal a finom gyökereket könnyen lerághatják. A vastagabbakat nem bántják. Nekik csak a gyöngye, finom szálaeszkák izlenek, melyek éppen a növény életéhez a legszükségesebbek.

A legismeretesebb ezek közt a barna cserebogár pajorja. A nagy kárról, melyet ezen

Várad Antal.

pónró szerezheth, egy híres természettudós* a következőket írja: «A hatvanas évek közepén a rossz termések arra indították a kormányt, hogy hivatalos adatokat gyűjtsön, és ezek alapján kimutatták, hogy a kár, melyet a cserebogár pajorja tesz, évenként két milliárd frankra rug, és én magam 1872-ben, a 18 év óta vezetett pajor-kimutatások alapján, a Württemberg királyságnak a kárát évenként 13 millió márkában állapítottam meg, majdnem kétszerese annak az összegnek, melyet a hadügyre fordítottak. Svájcban törvények vannak, melyek mindenkit kényszerítenek arra, hogy erejéhez képest a pajor pusztításához hozzájáruljon, és egyéb országokban idő multával szintén kénytelenek lesznek hasonló óvintézkedésekről gondoskodni».

Ez annál biztosabban remélhető, minél kevesebb ellenségök van e pusztító pónróknak a természetben. Míg milliókra megy azon hernyóknak száma, melyeket a darázsok megölnek és madarak felemésztenek, addig a pajor

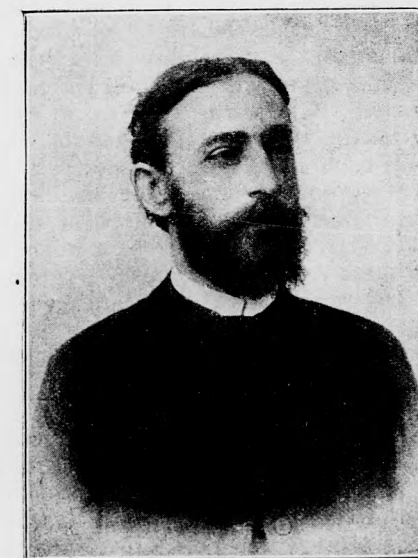
* Jäger, „Deutschlands Thierwelt“ című művében. Stuttgart, 1874. II., 103.

rokat hasonló veszély nem fenyegeti. Csak a vakondok pusztítja őket. De mit segíthet ez az egyetlen szövetséges társ az embernek?! — Hernyók gyakran töménytelen sokaságban pusztulnak el a hideg következtében. Ezen baj elől a pajorok akként menekülnek meg, hogy ősszel gyakran 1 és félméternyire a földre húzódnak és ott töltik el a telet. A nagy szárazság kártékony hatása elől is hasonló módon tudnak védekezni.

Igy hát az ember majdnem egyedül önmagára van hagyatva. Annál inkább kellene mozognia és először is ezen kártevők életsajátságait fürkésznie, hogy kiirtásukra időt és alkalmat nyerjen.

A cserebogár-nöstény május végén vagy június elején tojásait 20 darabból álló csomókban önásta földlyukakba rakja, mire maga elhal; nemsokára követi őt a him is. A petékből néhány hét múlva kikelnek a pajorok. Az első évben együtt maradnak és kicsinységük miatt még nem tesznek nagy kárt. Ősszel a földre húzódnak, de a következő tavasszal (májusban) ismét a felületre jönnek, szétoszlanak és olyannyira falánkok, hogy rövid idő alatt ezerúszta vastagságnyira hiznak meg. Azután ismét felkeresik téli szállásaikat, hogy a következő tavasszal újra megkezdhessék pusztító munkájukat. Így cselekesznek három vagy négy esztendeig. A déli tartományokban ugyanis a cserebogár fejlődése három, az északi vidékeken pedig négy esztendeig tart.

Tulajdonképen minden esztendőben egyenlő

Dr. Simonyi Zsigmond.

Gaál Mózes.

nagy számban kellene cserebogaraknak kifejlődniök. De a mint tudják, ez még sincs így. Némely évben számuk tömérdek nagy, máskor ismét a ritkaságok közé tartoznak. Hogy mi ennek magyarázata, azt bajos lenne elmondani. Annyi tény, hogy minden vidéknek megvan a maga cserebogár éve, mely három vagy négy évi időközökben ismétlődik. Így, több természettudós megfigyelése alapján, az 1859, 62, 65, 68, 71. stb. megjelent cserebogarak területe egész Badenre, Svájcra és Württembergnek egy részére kiterjedt; 1860, 63, 66. stb. megjelenésük meg Württemberg többi részére, Bajorország és Svájc egy részére. Ilyenkor különösen kell gondoskodni a kártékony bogarak kiirtásáról, mert, a mint tudjuk, a pajorokhoz nem lehet oly könnyen hozzáférni. Azért Svájc kormánya cserebogártérképeket készített, melyekből minden vidék a maga veszélyeztetését könnyen megtudhatja. Sajnos, hogy hazánkban ilyen intézkedésekről még vajmi keveset tudunk.

Különben a kártékony pajorok nem kizárólag a barna cserebogártól erednek. Egyes vidékeken, így nálunk az alföldön, a sárga cserebogárnak és a homokos vidékeken előforduló arató cserebogárnak lárvái még veszedelmesebbek. A vetésekre nézve igen veszedelmes a szipoly cserebogár, mely egyike a kisebb fajoknak, de tömeges megjelenésével nagy pusztítást tesz a vetésben, mert a zsendülő magot kiszopja.

A kár, melyet ezen kártévők okoznak, világos bizonyíték a gyökérhajak tevékenységére nézve. Más bizonyítékot önök is tudnának nekem mondani. Ha télre mindenféle gyökeret a pinczébe elásunk, akkor azok tisztogatásánál nem szabad minden finom rostot levágni. Ha mégis megteszszük, akkor a gyökér elhal és elrothad.

Igy tehát ezen mondat alapján: «a növény a föld fölött való részeiről az esővizet a talaj azon helyeire vezeti, a hol a gyökérhajak annak felszívására készen vannak», azt hiszem eléggé világos feleletet kaptunk azokra a kérdésekre, melyekkel bizonyos idő óta foglalkoztunk. De nézzünk még más példák után, hogy megtudhassuk, vajjon milyen növények vezetik a vizet középpontjuk felé és milyenek vezetik azt le nagyobb kerületekben, azaz: melyeknek van — a mint mondani szokás — centripetalis és melyeknek centrifugalis levezetésük. Az utóbbira pl. szolgálhat nekünk még a kapuczinus-virág, mely minden kertben elég gyakori. A sima, kör alakú levelek állása eredményezi, hogy az esőcseppek levélről-levére lefolyva, a szártól bizonyos távolságban jutnak a földre. A szár mentén nem folyhatnak le, mert a levélnyelek simák és gömbölyűek, úgy hogy azokon a lemeztől a hüvelyig egyetlenegy cseppeske sem szívároghat le.

Lássunk most a szabadban néhány példát a víz levezetésének ezer meg ezer berendezésére. A farkkóró (*Verbascum Thapsus* L.) levelei

Maurer Mihály.

szárölelők. Felületes megtekintésnél azt vélhetnők, hogy az esőcseppek, melyek rájuk esnek, egészen a szárig és azon le egészen a földre levezettetnek. De ha seréttel kísérletet teszünk, akkor azt látjuk, hogy azok kettős uton haladnak: egyesek a lefelé görbült levél-csucsokon legurulnak és mind jobban eltávolodnak a növény középpontjától; a levéllemez közepére lehullott szemek eleinte egészen a levél-hüvelyig gurulnak, de itt nem jutnak el egészen a szárig, hanem a levél alsó végén egy mellécsatornába térnek le és a szártól bizonyos távolságban a közvetlen alatta levő alsó levél közepére esnek. Így a szár körül, csavarvonalban gurulnak, mindig ahhoz közeledve és ismét tőle távolodva, míg végre a legalsóbb levelek azokat kifelé nem vezetik. — Határozottan centripetalis levezetési berendezése van a kakas-czímernek (*Alectorolophus Maior* Rchb.) levelein csatornaszerű bemélyedéseket találunk. Csak ezen csatornát nedvesítheti meg a víz; a levéllemez sima két oldalára nem tapadhat nedvesség. Az ülőlevelek csatornáit egyenesen a száron levő csatornáknak torkoltnak, melyek a vizet — a növény középpontja felé — a földre vezetik. Ugyanezt tapasztaljuk a fekete áfonyánál, a melynek szárán a csatornák különösen szembetűnően vannak alkotva.

Azt vélem, hogy most önök is képesek lesznek a víz levezetésére vonatkozó kísérleteket

Szőlősi Ferenc.

megtenni. De azt is tudom, hogy azért még sokszor lesznek kétségben e dolgok egyike vagy másika felől.

Azért ne riaszta önöket vissza, csak tegyenek kísérleteket, hadd lássák, hogy mire képesek! — Megint azon mocsárnál vagyunk, melyet már májusban meglátogattunk. A parti-növények, a mint látják, teljes virágdiszben vannak, ott látjuk a mi ismerőseinket: a nádat, a kákát, elecsét, békakanált stb. Nézzék meg ezen növényeken a víz levezetését! Mindjárt tisztán látják. Hiszen a legszébb, legvilágosabb példák a centripetalis levezetésre. A széles leveleknek csatornaszerűleg kivájt közeperei a vizet a szintén csatornákká átváltozott levélnyelekhez vezetik, a melyeken a növény középpontjához lefolyik és — a növényt itatja? Igazán? Hát csakugyan szüksége van rá? Hiszen gyökereivel mocsáros, tehát vízben gazdag talajban van.

És a víz gyakran a levélnyelekig ér. Így tehát ezeknél a vízlevezetési berendezés hasznaltalanul fejlődött ki. Vagy talán csak a célját nem ismerjük meg? Mindenesetre látjuk, hogy a természeti lények szerveinek rendeltetését oly könnyen nem foghatjuk fel és nem magyarázhatjuk meg, mint az ember kezének műalkotásait. Ezek mindig csak bizonyos meghatározott célra valók.

Berendezésük minden egyes alkotása abban

Leopold Lajos.

az egy czelban leli magyarázatát, a melyre készültek. Mennyire másképen van a dolog növények és állatok szerveivel! Ezek különböző feladatok teljesítésére rendeltetvők, bizonyára olyanokra is, melyek még előttünk ismeretlenek. Azért sokszor hibát követünk el, ha valamely növény egyik vagy másik szervének alakját azon egyetlenegy rendeltetése alapján iparkodunk megfejteni, mely előttünk már ismeretes.

Azért a levelekről se gondoljuk, mintha ezeknek csak az a rendeltetésük volna, hogy a vizet a gyökérhez levezessék. Majdnem még fontosabb feladatuk az, hogy a felesleges vizet a növény belsejéből elpárologtassák. Ekként a növény felső részeiben üres tartókról gondoskodik, hogy a víz alulról utána nyomulhasson s végre a gyökérhajak ujat szívhassanak fel. A talajból felszívott víz azonban a növénynek szükséges tápláló anyagát feloldva tartalmazza. Ha a levelek a növényvizet el nem párologtatják, akkor a gyökérhajak sem vehetik fel az oldott állapotban levő táplálékot: a növénynek akkor koplalnia kell. Ennek bebizonyítására azon kísérletet tették, hogy a növényt fénymázzal bevonták, a mivel a párolgást lehetetlenné tették. Rövid idő múlva a növény elhalt. Hasonlóan árt a por is, a mennyiben a leveleken és a száron levő finom nyílásokat elfedi és a víz párolgását megnehezíti. Azt minden növénykedvelő tudja, hogy növényei, ha azokat időnkint a portól meg nem tisztítja, satnyulni kezdenek. De ha a növényeket — abban a hiszemben, hogy azokat az alkalmatlan portól alaposan megtisztítja — levél levél után nedves törlővel letörli, akkor a bajt csak növeli. Mert akkor a porból és vízből sár képződik, mely a növények likaesait még jobban elzárja. A növényeket csak száraz törlővel kell gondosan megtörölni vagy alaposan meglocsolni.

Ebben áll a szapora esőnek jótékony hatása a növényekre nézve, ezért üdülnek az eső után anyira fel. A portól megtisztított levelek vígan párologtatják el a vizet és új táplálék nyomul a gyökerekbe és lassankint felfelé emelkedik.

Hogy-hogy! hát a levelek maguk nem iszszak az éltető nedvet? Hiszen mindig úgy véltük. Ha úgy lenne, akkor olyan berendezéssel kellene ellátva lenniök, hogy az esővíz és harmat rajtok megállapodhassék. Már előbb volt alkalmunk látni, hogy a levelek épen a vizet vezetik le és hogy szörruhájukkal anynyira védve vannak, hogy arra semminemű nedvesség nem tapadhat, miért is mindig szárazaknak kell maradniök. Ezen bizonyíték

következtében kénytelenek vagyunk kimondani hogy a leveleken tapasztalt levezetések nemcsak a víz levezetésére szolgálnak, melyek a vizet a gyökérhajakhoz juttatják, hanem egyszerűs mind elvezetésére is, melynek egyedüli feladatuk az, hogy a levél felületén esetleg keletkező vízrétegnek a létrejöttét, mely a párolgást hátráltatná, megakadályozzák. Olyan «elvezetést» minden fülevél mutat, a melyknél az ugynevezett «levélnyelvecské»-nek jutott az a feladat, hogy a víznek a levélhüvelybe való behatolását megakadályozza. Ilyen elvezetések különben minden levezetéssel a legszorosabban vannak egybekötve.

De ime! Mig azon örülünk, hogy az érdekes kérdést oly szépen sikerült megfejteni, azalatt társuk levelet hoz nekem, mely úgy látszik halomra dönti magyarázatomat. Az oroszántalp- vagy palástfü (Alchimilla vulgaris L.) levele ez. Alakja veseképi, 7—9 hasábu; hasábjai majdnem félkörűek, tojásdadok, néha csonka végűek és fűrészesek. Az öt levélborda csatornát képez, melyek a levél középpontja felé vezetnek és a nyélben találkoznak. A levéllemez mélyedésében hatalmas vízcséppet látunk, mely a mult éj harmatából összegyülemlt. Úgy látszik, hogy a levél ezen cseppet önmagának tartotta meg; legalább nincs kedve azt a gyökérhez levezetni. — De vajjon a levél szívja-e fel az összegyülemlt vizet? Erre oly könnyen nem lehet feleletet adni. Mert ha a csepp lassan el is tűnik, az ép úgy megeshetik a melegség következtében is.

Hiányzanak oly eszközeink, a melyeknek segítségével e kérdést most eldönthetnők, de a tény ösztönöz minket arra, hogy széttekint-sünk, vajjon más növények is gyűjtenek-e össze vizet leveleiken és földfölötti részeiken.

A ludhur szára finom, a szár egyik oldalán levélpártól levélpárig lefutó hajléczcel van ellátva. Célja ugyanaz, mint egy csatornáé. Rajta a harmat vagy esővíz egészen a felső levélhónaljig lefolyik és ott ivalaku tömedenczét képez. A felesleg a következő hajlécz mentén a következő levélhónaljig stb. lefolyik, hogy a ludhur minden eső vagy erős harmat után egy a levélhónaljakban különösen erősen kifejlődött viz-szallaggal van diszítve. Ezen vizet, amint ezt sikerült is bebizonyítani, a növény szörruhája felszívja és a növény felhasználja. Nagy szárazság idején, a mikor a felületen gyökérhajak a talajból vizet nem szívhatnak, a növényke jelesen a harmat vizéből éldegél. Ezen körülménynek köszöni a ludhur, hogy életét a legkülönbözőbb talajból tengetheti. Ezen növény nedvtartalma egyformán gazdag

azon példányokban, melyek száraz vagy agyagos talajban nőnek, valamint azokban is, melyek folyton nedves vagy árnyékos helyeken nőnek. Igaz, hogy egyes szervei gyér táplálkozásnál kevésbé fejlődnek ki, vagy néha teljesen is hiányoznak. A növényke száraz talajban csak három porzót terem, holott nedvesben hatot, sőt néha tizet is.

Vízgyűjtő berendezéseket igen számos növénynél találunk. A nagy medvetalp (Heracleum sphondylium L.), nem különben az anyélrika levélhüvelyéből a száron tölcésereket alkot, melyekben a víz összegyülemlik. A kőrifának keskeny, de mély csatornája van, mely a szárnyas levél közepere mentén lefut. A levél minden czimpája levezeti a sekély mélyedés-kén a rajta lecsapódott vizet a főcsatornába, a hol azután a levél felszívja. A vörös áfonya (Vaccinium Vitis ideae L.) leveleinek alsó felületén lévő gödröcskében gyűjt vizet, a nyárfa ama barnás csuprocskákban, melyek

a levélalapon közvetlenül a nyél mellett kifejlődnek. Sokféle berendezést ismerünk már, melyek a víz felszívását eszközlik. És sokszor nagy fontosságot kell a felszívódott víznek tulajdonítani, minthogy az abba belekerült mindenféle szerves anyag pl. virágpör vagy belefult állatok következtében táplálékot tartalmazó oldószerre válik.

Habár igaz is, hogy a növényeknek nem csekély száma, különösen, a melyek vízben szegény pusztaságokon nőnek, földfölötti szervekkel szívják fel a vizet, azért mégis csak ezen czelra a gyökér van rendelve. Sőt van eset rá, hogy a növény felületén összegyűjtött víz nem szívódik fel, hanem más rendeltetéssel bír, pl. hogy kártékony állatokat távol tartson. Így az oroszántalp-fü levélén található nagy vízcsépp nem tápláló víz, hanem a mint látszik, arra való, hogy a legelésző állatokat elriassa, melyek, a mint tudjuk, nedves, harmatos fűvet nem szívesen esznek.

A FAMILIA.

Könnü nektek, fiuk. Elmehtettek haza, ki a zöldbe, virágos mezőkre, árnyas erdőkre. Kimulatjátok magatokat, jóizüen esztek és alusztok, és a mikor reggel jó későn felnyitjátok a szemeteket, nem áll elöttek a borzas szedőgyerek: manuskriptumot kérek . . . Boldog fiuk, ti nem vagytok ujságrók, nem szerkesztetek lapot, mig a szerkesztő urak kinn hüselnek valahol a szöke Duna mellett. Mert hiába, lejárt az idealizmus szép kora, mikor érzékeny szívü és reményteljes honfiak ékes rigmusokkal és cikkekkel rogyásig megtöltötték a levélsekretyt — ingyen, hogy a «tekintetes szerkesztőség» akár penna nélkül is nyugodtan szundithatott. Lejárt a dicső kor, — még a papirkosár is éhesen ásít felém.

Pedig a szedőgyerek itt áll a hátam mögött és nem mozdul, akárhogy ígérem is azt a bizonyos cikket — holnapra. Ehrenfeld bácsi, a rébusz-fejtök rovatának fő-fő vezetője, a Tanulók Lapjának legodaadóbb olvasója és összerakója megmondta neki, hogy így, meg amúgy, de felképli, ha üres kézzel hazamerne menni. Nekem pedig egy árva, egy mákszemnyi ideám sincsen, öcsém. Azaz dehogy nincs. Haragszom a betűkre, átkozom az ujságokat, szidom a szerkesztőket és kimondhatatlanul szeretnék bosszút állani rajtok. Most legalább itt a jó alkalom az édes bosszúra.

Lenn, a pipatorium fenekén van egy eldobott könyvecske (tavaly, a millenniumon «szabad

jegy»-nek hívták) s abban a könyvben van egy arczkép, — a szerkesztő arczképe. Mily dühös lesz a szerkesztő ur, ha ezt a képet kitépem abból a könyvből és helyette kiteszem a tulajdon édes ujságjába! Catilina nem tépte ugy a haját mérgében, mikor Ciceró a dicső romából kifüstölte, mint az én szerkesztőm tépni fogja; én pedig mosolygok, nevetek, a hasamat fogom gyönyörűségemben, mint Jugurtha, mikor ugyanazt a vitéz Rómát becsapta; mint Antonius Shakespeare-nél, mikor a nép örvongott: «Brutus házat gyujtsukfel!» és felcsaptak a lángok és . . . és . . .

Mert hát mi lesz belöle? A szerkesztő ur haza jön és kiabál és elcsap. Én hallgatok és nem kiabálok és elmegyek. Ő lapot csinál ebben a nagy melegben; és én hüselni fogok zöld ligetekben, árnyas fák alatt . . .

Vedd elő azt a könyvet, öcsém! Sz.

A tisztelt munkatárs ur nagyon tévedett, ha azt hitte, hogy ezzel a nyulfarku cikkel és egy arczképpel kitorli nyelmünket. A szedőgyereket, Hanzit alaposan ki is raktam érte, hogy ily semnival hazajött és a t. munkatárs urat szökni engedte. Már most nem segíthetek másképp, minthogy az összes munkatársakat kiserkesztem (már a kiknek a képe megvan), így legalább nem lesz üres a «Tanulók Lapja». Máskor pedig magam fogok elmenni a kéziratért. — Tisztelettel Ehrenfeld bácsi m. p.

VEGYESEK.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztőjének, Dr. Rupp Kornélnek munkája díszes kiállításban elhagyta a sajtót. Ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és híveinek figyelmébe. A ki 8 előfizetőt gyűjt a 340 lapos szép kiállításra, érdekes és hasznos könyvre, *egy ingyenpéldányban* részesül, aki 4 előfizetőt gyűjt, feleáron, aki 2 előfizetőt gyűjt 1 frt 50 krért kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, a megrendelési pénzek azonban Hangoz Antal könyvkereskedő címére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtő iverekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre megrendelőket óhajtanak gyűjteni s így tiszteletpéldányhoz jutni.

Mi történik a vakáció elején? — A «Magyar Tengerpart» ujságban írja valaki:

Kapuzáráskor mind ott voltunk. Kik a latinból szekundát kaptak, még azok is tudták kivülről a «Te Deum»-ot. Bizony örömmel teljes nap a «Te Deum» ünnepe; felzugott az orgona és mi rágyújtottunk mindnyájan uniszóno az énekre.

Elértük célunkat, — ki így, ki amugy; de legalább megpihenhetünk; az iskolai év diákefinitionja szerint ugy sem egyéb, mint törekvés a vakáció felé.

Büszkék voltunk a jó bizonyítványra, meg arra is, hogy kinek van a legszebb herbáriuma; ezzel még a szünidő alatt is szívesen foglalkoztunk.

Horatius elment Róma felé, mint a harangok a nagy héten. Biztosra vettük, hogy ott hűsült valahol Tivoli mellett az árnyékos villákban.

A mint a «Te Deum» elhangzott, Livius leült és megirta ezredik «accusativus cum infinitivo»-ját. Bántuk is mi!

Julius Caesar odébb állott és ismét átlépni készült a Rubikont. Csak rajta, gondoltuk magunkban; jó, hogy ott dolgoz akadt.

Kényelmesen szétnyújtzkodott az iskolatermek falain térképeivel a geográfia. A félvilágért sem zavartuk volna nyugalmát.

Nem figyeltünk többé a Koszinus titkaira, — hanem ledőlünk inkább az édes semittevés szinuszába.

Elesendesült a nyelvészet színeiben gazdag világa; nem lejtett előttünk a pindarusi daktilus és nem hallottuk a versmértékek ütemét, mely olyan, mint az arany óra finom ketyegése . . .

Hogyan idomítják az állatokat? A legtöbb ember, — így beszél egy kitűnő idomító, — a ki a czirkuszban vagy állatseregletben az állatok csodás mutatványait látja, nem is hiszi, micsoda hihetetlen türelmet és fáradságot kíván egy-egy oktalan négy lábú betanítása ugyanarra, hogy a közönség elé lehessen lépni. Mikor a négy lábú művész produkálja magát, a legtöbben úgy vélik, hogy a tánczoló elefánttal, zenélő disznóval és műlovas-kutyával ők maguk is eltudnának bánni, ha csak észre nem veszik az idomító gyönyörű verejtékét, mely a mutatványok titkos kísérője. A legtanulékonyabb állat a kutya és az elefánt; kivált az utóbbiak mutatnak rendkívüli nagy ügyességeket és jóakaratot. Alighogy megsejtik, a mit tőlük óhajtanak, azonnal a maguk jószántából is elvégzik. Sőt néha könnyebb módszert is kieszánelnek egyik-másik mutatványhoz s ilyenkor, a mennyire csak lehet, meg kell nyugodnunk az akaratukban. A vadállatokkal sokkal nehezebb boldogulni. A nagyobb fajta macskák: az oroszlanok, tigrisek, párducok csakis akkor foghatók idomítás alá, ha már 18 hónapos kort értek el. Ha a szelidítő első ízben lép a ketreczbe, melyben egy pár vad tanyáz, két fegyveres őr kíséri, kik arra vigyáznak, hogy a bestiák hátulról ne támadják meg. A szelidítő ilyenkor azzal kezd meg munkáját, hogy a lelánczott és dühöngő bestiákat szeliden és elővigyázattal czirógatja, testüket gyöngéden megvergeti s jóakaratan beszélget hozzájuk, mint az anya beteg gyermekeihez, hogy így a bestiákat magához szoktassa. E közben azonban élesen figyel az állatokra s minden mozdulatukat lesi. Egy hét múlva már bátrabban léphet a szelidítő a ketreczbe. Magánosan jelenik meg s egy vaskos bottal veri a padlót, lábaival dobog s mindenféle lármát csap, hogy a bestiákat, melyek néha fölötte vadak, a zajhoz szoktassa s egyéni erejét nagyobb mértékben mutassa előttük. De az egész idő alatt egyetlen pillantását se veszi le róluk. Mind egyik tanítványának karakterét tanulmányozza, figyeli a szemek kifejezését, a száj körüli vonalakat, a fülek formáit és tartását s különösen a fark változó mozdulatait. E tanulmányai sikerességét függ a szelidítés alaposága s gyakran az idomító élete is. A legjobban idomított ragadozó állatban sem szabad egy perczig se bizni s folyton figyelemmel kell kísérni. Egy bicziklíző oroszlan három hó alatt tanulta meg ezt a mesterséget. Naponta addig kellett gyakorolnia magát, míg a kimerülés és a türelmetlenség erőt nem vett rajta. Ilyenkor azután rögtön fölszabadították s egy

darab hussal jutalmazták. A medvék már természetüknél fogva nagyon alkalmasak a boxolás és birkózás mesterségének betanítására s ezt hamar el is sajátítják. A leopardok rendkívül nehezen tanulnak meg egyet-mást s ritka idomító boldogult velük. A him-ragadozók sokkal tanulékonyabbak, mint a nőstények, melyek a nehezebb fölfogásuk mellett jóval alattomosabbak és veszélyesebbek is.

Az új országház építése. Az új országházánál tudvalevőleg most a belső munkálatokat végzik. Ezek a munkálatok nagyban folynak s a munkások a falak díszítésén, a mennyezetek czifraságain és festésén dolgoznak. Sok munkát ad a parlament gyönyörű lépcsőháza. A lépcsőkre legközelebb elkészítik a korlátot, amely művészileg formált kovacsolt vasból lesz s valósággal díszére lesz a parlament lépcsőházának.

Mezítláb maradt vendégek. Csak úgy esett meg a dolog, hogy a szolgál, kinek a cipőket kellett volna kitisztítani, jobbat gondolt és a keféet sutba dobva, fogta magát s a nyolezvan pár cipőt ellopta. Brüsszeli gyógyhelyen történt ez a furcsa eset, de persze a krónika már nem szól arról, vajjon a tolvajnak használhatóság miatt a cipőket utólag talpaltatnia kellett-e vagy sem, sőt azt sem említi a hír, hogy a ravasz kőpé cipőkereskedést nyitott-e, de azt már határozottan állítják, hogy a fogadósnak nyolezvan pár új lábélit kellett beszereznie. A vendégek, kik e hó huszonhatodikán a déli vaspálya állomás mellett szálltak le, másnap, midőn a szomorú valóságra ébredtek, egy ideig Kneipp-kurát élveztek, de az új kényyszerzubbony csakhamar kiábrándította őket, a talpasakat s csak a zarándokolásnál használt öltözéket felváltották a sokkal praktikusabbal — cipővel, eszmával vegyesen, foltozva vagy épen. A tolvajt persze keresik, kinek lesz esze, mind a nyolezvan pár cipőt elhasználni, nehogy fellejjék valahol.

IRODALOM.

Magyarország három részre oszlása. Az «Athenaeum» r. társaság kiadásában megjelenő «Magyar Nemzet Története» című tíz kötetes nagy munkának (milleniumi kiadás) ötödik kötete most hagyta el a sajtót. Címe: «Magyarország három részre oszlásának története 1526—1608.» Irta dr. Acsády Ignác. Ez az ötödik kötet az eddig megjelent köteteknek megfelelőleg rendkívüli díszes félbörkötésben minden hazai könyvkereskedésben kapható. Ára 8 frt.

Az 1848-49-iki Magyar szabadságharcz Története» című nagyszabású illusztrált munkából most jelent meg a 84-ik füzet, a melyben Gracza György a világosi gyásznapot közvetlenül megelőző eseményeket mondja el a nála megszokott érdekességgel. A füzet illusztrációi ezek: Bem tábornok körútja a temesvári csatamezőn 1849 aug. 9-én, A temesvári ütközet első hírvívője, Kossuth és Görgei utolsó találkozása 1849 aug. 10-én.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számítási kérdés.

Egy anya most hatszor idősebb fiánál, de 5 év múlva csak 3-5-szer lesz idősebb, mint a fia. Hány éves az anya?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik folyó az, a melyik a Tengeri alpeseken ered és a Földközi tengerbe ömlik? Hol?

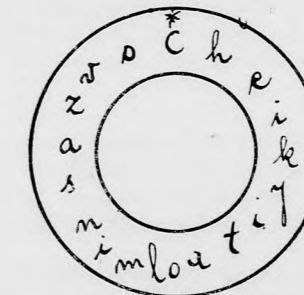
3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a francia tábornagy, a ki előbb spanyol, később pedig francia szolgálatban működött? Résztvett 140 csatában és ütközetben s vezetett ötvenhárom vár ostromot.

4. Természetráji kérdés.

Mi a neve azon rovarnak, melynek színe vörössárga, nyakán fekete foltok vannak, szárnyfedői feketén sávozottak? Petéit a burgonya leveleire rakja s a kikelt lárvák nagyon pusztítják a növényt.

5. Képrejtvény.

A 29-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: Számítási kérdés. 5 nap alatt.

Földrajzi kérdés. Selán.

Történelmi kérdés. Morva mező. Habsburg Rudolf és a magyar segélyhadak Ottokár cseh királyt 1278 aug. 26-án verték itt meg. Itt történt az asperni és a wagrami csata is.

Természetráji kérdés. Folyami sügér (perca flviatilis): a tüskések (acanthopteri) alrendjébe tartozik.
Vegytani kérdés. A háromszög befogói 16 és 30 m.
Képrejtőny. „Tanulók Lapja”.
 A megfejők nevei:

Friedmann Miklós, Hodács Ágoston, Strausz Andor, Bagyary Béla, Hirschler Károly, Fekete Károly, Berkes László, Fischer I. Baum József, Zugel Sándor, Bergsmann Imre, Biermann Miksa, Fleischmann Dezső, Nagy Béla, Sélley Kázmér, Farkas Aladár, Lederer Gyula, Bornemissza István, Weisz Jenő, Függe Dénes, Kucsera Jenő, Bálint Béla, Laufer Ede, Török Márton, Marjai Ákos, Remer Antal, Czindura Miklós, Stern Pál, Waizenkorn Jakab, Székely Győző, Haerter Ádám, Sáfár Elemér, Steiner Albert, Ádám Gyula, Kejzlár Gyula, Sauer Berthold, Bisicz György, Rosenfeld Richard, Földesi József, Tóth Imre, Lingauer Ferencz, Mandel György, Gyurits Kálmán, Weidinger Béla, Stefanovics Gyula, Márton S. Bienenstock Lázár, Kiss Elemér, Adler Béla, Weisz Ferencz, Pollacsek József, Földi Kálmán, Kiss Ernő, Simon Ernő, Goldner Samu, Csileser Ernő, Schulz Ármán, Róth Ottó, Slákovits Gergely, Kohn Vilmos, Brichta Manó, Konecsny Béla, Slákovits Gergely, Gombássy Mihály, Berger József, Simon János, Kövesi Rudolf, Csipke Pál, Schvarcz Izidor, Lupis Gyula, Márton J., L. Gyárfás Elemér, Várkonyi Rezső, Nagy László, Dudás György, Bándi Ignác.

A kitűzött könyvjutalmat Fekete Károly nyerte el Budapesten.

Szerkesztői telefon.

Szerző. Gyöngye zöngemény biz ez. Aztán nem is szép dolog arról énekelgetni, hogy „ajkam az élvek piszkos vizét iszsa” és e mellett ráripakodni az egész magyar ifjuságra, hogy ilyen-olyan lánczos-lobogós hitvány nációjára! Ne másokat nógassunk, hanem igyekezzünk magunk emberek lenni a gáton, különben veréb mondja a bagoly-nak stb. — **Kiss Pál.** Azt a munkát nem ismerjük. — **Nagy György.** Elkésett. — **G. B.** Ön három ívnyi rig must ír össze a Czinege Pali nagy füleiről ilyen stílusban:

Czinege Pál szobamázló,
 Czinege Pál füle zászló,
 Nem irigylí senki tőle,
 Hogy zászlós ur lett belőle.

Nem fél, hogy Czinege ur amugy Isten igazában felképele, ha ezeket a verseket meghallja?! — **Delta.** Azokat a szép sorokat mintha olvastuk volna már valami — — Arany János nevű uriember munkáiban, a ki valahol Piripócsan obskurus tamburás és válogató cigány volt s üres óráiban a rajkóknak verseket is szokott csinálni. Hogy maga még ezt nem hallotta?! — **Hodács Á.** Gyulai Pál: Arany János emlékezete. Olcsó

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

könyvtár. Erődi Dániel: Buda halálának széptani tanulmánya, 1867. — Kisf.-társ. Évlapjai: XVII. kötet. A versek gyöngék, de a novemberre szánt cikk jöhet. Eltettük. — **Sz. F. ur E-ben.** Et factum est ita. Mentül több b. küldeményt kérünk és várunk. Bácsika szintén gondolhatna erre felé. Valóban: annonae caritas... Hiszen tetszik érteni. — **Friedmann Miklós.** Ha a szerkesztő bácsi itthon volna, ő tán megtudná mondani. — **Leopold Lajos.** A levelet elküldöttük. Miért hallgat a „lant”? — **V. O. Tóth Kálmánról** egész irodalmat találhat a „Tóth Kálmán Emlék-Albuma” cz. munkában, melyet Horváth Cyrill szerkesztett. Megjelent Baján, Kollár és fiánál. — **K. M. Rosszul** magyarázta. „Epikai dal” annyit tesz, hogy a költőben valami érzést valami történet ébresztett föl. Már most, ha érzésünket ki akarjuk fejezni, ez csak úgy lehetséges, hogy elmondjuk, mi idézte elő ezt az érzést? Ilykép a költő dalolhat is — elmondhatja érzését, — elbeszélhet — mikor az érzés okát adja elő — egyszerre; a mű dal is, elbeszélés is: epikai dal: románcz vagy ballada. Minden népnek más a temperamentuma, tehát más a dala. A magyar népdal pl. rendesen gyors, drámai menetű, elhanyagol minden fölösleget; hát a magyar epikai dal szintén ilyen. — A tragikum pedig nem okvetlen szükséges a balladában. — **Császár V.** „Eb ura fakó” annyit mint: „Eb ura kutya”. „Eben gubát” = „Eben ebet”. — **Gyopár.** Ugyan kérem! hogy lehet ilyen kíváncsi. Nem ismeri ezt a verset:

„Kinek neve miért Náncsi,
 Arra te ne légy kíváncsi;
 Ha nem láttál obeliszket,
 Vakard az orrod ha viszket”?

R. P. A nagytekintetű főigazgatóhoz kell folyamodnia; de a kérvényt az igazgatóságnál adja be. Ötven krajczáros bélyeggel. — **Weiner S.** Hogy lesz-e irodalmi pályázat és ha igen, minő feltételekkel: erre nézve a szerkesztő urat megkérdezzük s valószínűleg már a jövő számban megírhatjuk. — **Csitrí.** „Makaróniszó” = olyan szó, mely két nyelvből van keverve, tehát felemás: magyarnadrág, ezilinder. Pl. Csokonainál: *barátina; borcsaista* (a ki a Baresay-), *sipista* (a ki a Sip-utcai iskolába jár); *elemista, polgárista*. Vannak ilyen felemás — „makaróni” — szólások és versek is, mint: „*Fecerunt magnum áldomás*” (Anonymus); *Ubi non est, ne keress, dixit páter Szekeres*” (Közm.) Németben: „Nos miseri teutschei nec schmalz, nec butter habentes Vivimus in tribul et lajdimus omne malum”. „Meghalt feleségem Satis torde quidem; Oda reménységem Debuisset pridem” stb. — **A baccalaureus** vagy „borostyános” olyan uriember, a kiből *lehet* „doktor”, ha még két vizgát tesz. Nálunk csak theologusok viselik. — **Sophokles.** Ön tragoédiát akar írni és tőlünk kér témát hozzá. Ime: „Repülő malacok avagy az ábrándos subiczkos kefe”. Azt hisszük elég alkalmas lesz talentumához.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
 A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
 Egész évre 4 frt.
 Fél évre 2 frt.
 Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
 főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
 könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
 Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
 KIADÓHIVATAL:
 Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
 KÉZIRATOKAT
 nem adunk vissza.

Párhuzam Corneille és Racine között.

Irta: La Bruyère. Fordítás francziából.

Corneille senkihez sem hasonlítható azokban a részekben, a melyekben kiváló: ő abban a korban eredeti s utánozhatatlan jellem; azonban egyenetlen; első vigjátékai szárazak, vontatottak és nem engedték remélni, hogy nemsokára oly sokra viszi; valamint az utolsókat tekintve csodálkozhatni, hogy oly magasról bukhatott. Legjobb darabjának némelyikében menthetetlen hibák vannak a szokások ellen; szavaló irály, mely megállítja s lankasztja a cselekvényt, hanyagságok a versekben és a kifejezésekben, melyek egy ily nagy emberben megfoghatatlanok. Ami benne legjelesebb volt, az a lélek, a mely fenséges volt, a melynek köszönhetette azt a néhány igen sikerült versét, a melyeket máshol soha sem lehetett olvasni, darabjainak menetét, a melyekben néha megkoczkasztotta, hogy a régiek szabályai ellen cselekedjék és végre megoldásait, mert nem mindig hódolt a görögök izlésének és nagy egyszerűségének; szerette ellenben elhalmozni a szinpadot eseményekkel, a melyekből csaknem mindig sikerrel bontakozott ki: csodálatos főként felette nagy változatosságánál és nagy számú művei terveinek csekély hasonlóságánál fogva.

Ugy tetszik, hogy több hasonlóság van Racineiben és hogy egy kissé inkább egyenlő iránynak; de Racine egyenetlen, gondos, mindig ugyanaz mindenütt, akár tervét és menetét tekintjük darabjainak, a melyek helyesek, szabályosak, józanok és természetesek; akár tekintjük verselését, a mely szabatos, rímekben gazdag, szép, arányos, dallamos: pontos utánzója a régieknek, a kiket a cselekvény világosságában és egyszerűségében gondosan követett, s ugyanó a nagyszerűnek és a csodálatosnak

sem volt híjával, valamint Corneille nem a meghatónak és a szenvedélyesnek. Van-e nagyobb gyengédség annál, a mely elárad az egész «Cid»-en, «Polyeucte»-ben és a «Horaces»-ban? mily nagyság nyilvánul «Mithridate»-ban, «Porus»-ban és «Burrhus»-ban. A régieknek kedvelt szenvedélyeit is, amelyeket a szomorujátékirók szerettek felkelteni a színházban és a melyeket félelemnek s szánalomnak (résztvét) hívnak, ismerte ama két költő: Orestes Racine «Andromaque»-jában és «Phédre» ugyanazon szerzőtől, valamint «Oedipe» és a «Horaces» Corneilletől bizonyítják. Ha mégis szabad köztük párhuzamot vonni és megjelölni egyikben és másikkban is azt, a mi leginkább tulajdonsága és azt, a mi leginkább szembeötöl műveikben, talán így szólhatni: Corneille jellemeinek és eszméinek számára meghódított bennünket, Racine a mieinkhez alkalmazkodik, amaz akként festi az embereket, a melyeknek lenniök kellene, emez úgy festi őket, a melyenek: több van az előbbeniben abból, a mit bámulunk és abból, a mit utánoznunk kell, több van a másodikban, a mit felismerünk másokban, vagy a mit magunkon tapasztalunk: az egyik felemel, csodálatot kelt, uralkodik rajtunk, oktat; a másik tetszik, megindít, meghat, áthat (belénk hatol); a mi az észben a legszebb, a legnemesebb, a leghódítóbb, azt feldolgozta az előbbi; és a másik, a mi a leghizelkedőbb és leggyöngédebb a szenvedélyben; amabban elvek, szabályok, parancsolatok; emebben izlés és érzelmek: Corneille darabjai hódítóbbak; Racine-éi megrendítőbbek és meghatóbbak: Corneille erkölcsösebb, Racine természetesebb; úgy tetszik, hogy az egyik Sophoklest utánozza és a másik inkább Euripidest.